

ხატთა თაყვანისცემა და ხატმზრძოლობა
ძველ ქართულ ლიტერატურულ წყაროებში

გიორგი ჩუბინიძე

*სამაგისტრო ნაშრომი წარდგენილია ილიას სახელმწიფო
უნივერსიტეტის მეცნიერებათა და ხელოვნების ფაკულტეტზე შუა საუკუნეების
კვლევებში ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა მაგისტრის
აკადემიური ხარისხის მინიჭების მოთხოვნების შესაბამისად*

შუა საუკუნეების კვლევები

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: თამაზ კოჭლამაზაშვილი, სრული პროფესორი

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი

თბილისი 2016

განაცხადი:

როგორც წარდგენილი სადისერტაციო ნაშრომის ავტორი, ვაცხადებ, რომ ნაშრომი წარმოადგენს ჩემს ორიგინალურ ნამუშევარს და არ შეიცავს სხვა ავტორების მიერ აქამდე გამოქვეყნებულ, გამოსაქვეყნებლად მიღებულ ან დასაცავად წარდგენილ მასალებს, რომლებიც ნაშრომში არ არის მოხსენიებული ან ციტირებული სათანადო წესების შესაბამისად.

გიორგი ჩუბინიძე

ხელმოწერა:

თარიღი:

abstraqti

xatTayvaniscemis dogmats orTodoqsuli eklesiisaTvis didi mniSvneloba hqonda im mxriv, rom xatmbrZoloba Tavis TavSi moicavda TiTqmis yvela manamde arsebuli eresis arss da emuqreboda erT-erT umTavres qristianul dogmats _ RmerTis gankacebis Sesaxeb swavlebas. xatTayvaniscemisa da xatmbrZolobis Tema VIII-IX saukuneebSi da Semdgomac aqtualuri iyo arMosavleTis eklesiebSi saerTod da igi aseve mniSvnelovani unda yofiliyo saqarTveloSic.

zogierTi mkvlevari varaudobs, rom Sua saukuneebSi xatmbrZolobis eresma saqarTveloSic moikida fexi, rasac monofizituri somxuri eklesiis gavleniT xsnian. am eWvs azlierebs is faqtic, rom Sua saukuneebis qarTul wyaroebze dakvirvebiT aSkarad ikveTeba maTSi xatis Tayvaniscemis dogmatze miniSnebebi, saxeldobr, sxvadasxva qarTul originalur hagiografiul ZeglSi xatebi gansxvavebuli Sinaarsis epiTetebiTaa Semkobili. Tu grigol xanZTelis cxovrebaSi xati mxolod saswaultmoqmedadaa warmodgenili, mogviano periodis ZeglSi _ serapion zarzmelis cxovrebaSi _ xati ara mxolod saswaultmoqmedad miCneva, aramed igi, rogorc Tayvaniscemis obieqti, jvris kultTanaa gaTanabrebuli. amasTan, xati aris erTgvari sabuTi RmerTis gankacebisa. imave ZeglSi dakonkretebulia, rom xati Tavad ki araa saswaulta moqmedi, aramed _ masze gamosaxuli piri, rac imas niSnavs, rom xati, rogorc sagani, aq yovelgvari magiuri Sinaarsisaganaa daclili.

mkvlevarni, romlebic saqarTveloSi xatmbrZolobis arsebobas varaudoben, umTavresad eyrdnobian XII saukunis qarTuli saeklesio samarTlis Zegls _ ruis-urbnisis Zeglisweras, kerZod, mis erT pasaJs, sadac termini "xatia" naxsenebi; aseve eftvime mTawmidelis "mcire sjuliskanons" da serapion zarzmelis cxovrebas. winamdebare naSromSi teqstebis analize dayrdnobiT Cven vasabuTebT, rom mosazreba saqarTveloSi xatmbrZolobis arsebobis Sesaxeb usafuZvloa.

xatis epiTetebSi asaxuli dogmaturi aqcentebis arsebobas, rac SeimCneva X-XII saukunis qarTul literaturul ZeglebSi, Cven vxsniT, im xanebSi, qarTul enaze dogmaturi literaturis vrceli korpusis TargmaniT, ris Sedegadac es faqti aisaxa qarTul literaturazec. Cven viziarebT im azrs, rom somxur monofizitur eklesiastan qarTvel TeologTa konfrontaciis erT-erTi mTavari mizezi iyo xatis Tayvaniscemis sakiTxi, da vaskvniT, rom qarTul wyaroebSi xatmbrZolobis aqTualoba ganpirobepulia mxolod da mxolod am dapirispirebiT da ara imiT, TiTqosda saqarTveloSi imJamad xatmbrZoloba iyo gavrcelebuli.

Cveni kvleva emyareba rogorc originalur, ise Targmnil Teoriul traqtatebsa da istoriul moTxrobebs xatTayvaniscemisa da xatmbrZolobis Sesaxeb. am Zeglebis kritikuli mimoxilva da teqstobrivi analizi Cveni naSromis erT-erTi mTavari amocanaa.

ZiriTadi sakvanZo sityvebi: xati, xatmbrZoloba, xatTayvaniscema, ruis-urbnisis Zegliswera, hagiografia, Sua saukuneebi.

Abstract

The doctrine of iconolatriy was very important for the Orthodox Church considering that iconoclasm embodied in itself the essence of almost all pre-existing heresies and posed a threat to one of the major Christian doctrines - the teaching of God's incarnation. During the 8-9th centuries and afterwards, iconolatriy and iconoclasm were actively discussed in the Eastern churches. It must have been an important topic also in Georgia.

Some scholars suggest that in the Middle Ages, due to the influence of the monophysite Armenian Church, the iconoclastic heresy spread across Georgia too. This assumption is reinforced by the fact that medieval Georgian sources contain clear allusions to iconolatriy. Namely, in different original Georgian hagiographic

monuments icons are decorated with different kinds of epithets. For example, in the Life of St. Grigol of Khandzta icons are represented only as wonderworkers, while in the Life of St. Serapion of Zarzma, a hagiographic monument of the later period, an icon is not only considered to be the wonderworker, but also, as an object of worship, is equated with the cult of the Cross. In addition, the icon is a kind of evidence of God's incarnation. In the same monument it is specified that it is not the icon itself that is miraculous but the person depicted on it, which means that icon as an object is devoid of any magical content.

The researchers who suggest there was a form of iconoclasm in Georgia mainly rely on the 12th-century monument of Georgian ecclesiastical law – the Ruis-Urbnisi Code, specifically, the part where the term "icon" ("khati") is mentioned, also "Small Nomocanon" – by Ekvthime of Athos and "Life of St. Serapion of Zarzma". In this paper, based on the analysis of texts, we assert that claims supposing the existence of iconoclastic tendencies in medieval Georgia are unfounded.

In our opinion, dogmatic accents reflected in the epithets of icons, which are visible in the 10-12th centuries Georgian literary monuments, can be explained by the fact that an extensive corps of dogmatic literature had been translated into Georgian language. In the meantime, so this fact had been also reflected in the Georgian literature. We agree with the view that the issue of iconolatry was one of the main causes of confrontation between Georgian theologians and monophysite Armenian church, and we conclude that it was solely this confrontation which became the basis for referencing iconoclasm in Georgian sources and not by the fact that at that time there was an iconoclasm in Georgia.

Our research is based on both translated and original theoretical tracts and historical narration about iconoclasm and iconolatry. A critical review and textual analysis of these monuments is the main task of our research activities.